

Emakumearen eguneko ekitaldiak

Agoizko Udaleko berdintasun eta kultura arloek, azken urteetan egiten ohi duten moduan, Emakumearen Eguna ospatzeko zenbait ekitaldi antolatu zituzten.

«Musas Inspiradas y musas Inspiradoras-Emakumeak: sormen gai-sormen iturri» programako VI. edizioa ospatu zen. Artistak eta publikoa zenbait egunetan elkartu ziren Kultur Etxean, programak eskaintzen dituen aktibitateak zirela eta: artea, bideoa, dantza, poesia eta musika. Ikusle ugari elkartu zen, eta artista askok parte hartu zuten emakumea, bere dimentsio artistikoan, protagonista duen ekimen honetan.

Horretaz gain, bi tailer antolatu ziren publiko desberdinari zuzendutakoak: «Ipuin lantegia: istorio zaharrak kontatzeko ge-

nero perspektiba duten istorio berriak». Neska-mutilen identitatea indartzeko balio izan zuen ekimenak. Pertsonaia, eszenatoki eta bukaera alternatiboak sortu zituzten tailerrean, irudimena eta sormena, emozioak identifikatu eta kudeatzeko helburuarekin. «Istorioak kontatu zizkiguten», emakume helduei zuzendutakoa, sormen idazketan aditua den Antonia Vargas Truyole-n eskutik.

Urtero bezala, afaria eta photocall-a ere antolatu zen, eta, ondoren, festak jarraitu zuen Agoizko tabernetan.

Bukatzeko, Adriana Olmedoren (TDiferencia) "Neska ala mutila, berdin da!" kontakizuna ikusi ahal izan genuen: neska-mutilen arteko berdintasunean oinarritutako istorioa, printzea eta printzesekin paralelismoa planteatzen zuena.

Agoitz ere greban, Martxoaren 8an

Bigarren, pasa den martxoaren 8an, emakumearen Nazioarteko eguna, Euskal Herriko Mugimendu

Feministak emakume greba antolatu zuen, bortizkeria matxista eta genero desberdintasun adierazpenak errefusatzeko. «Emakumeok Planto/Nosotras Paramos» lemapean, emakumeak menperatzen duen sistema kapitalista, patriarkal eta arrazista salatu zen. Agoitzek ere parte hartu zuen greban, eta erantzun handia izan zuen.

Elkarretaratze bat egin zen Merkatuko Plazan. Bertan, gaur egun, gure gizartean, generoen artean arlo guztietan dagoen eskubide desberdintasuna salatu zen: lansariak, diskriminazioa eta sexu bortizkeria.

Agoizko Udala grebara atxiki zen, martxoako osoko bilkuran hartutako akordioaren bidez, eta Agoizko mugimendu feministak antolatu zituen aktibitateetan parte hartu zuen.

Turismoa bultzatzeko Agoitzi buruzko liburuxka bat argitaratu da

Agoizko Udalak gure herriko marka indartu eta turismoarako leku erakargarri bilakatu nahi du. Horretarako, turismo eskuorri berri bat argitaratu du, formatu bakar eta simple batean gure herrira etortzen denak ikusi eta egin dezakeen guztia biltzen duena.

«Simplemente Agoitz-Sinpleki, Agoitz», euskaraz eta gaztelaniaz idatzitako esku-orriak gure herriko gune historikoaren zein inguruetakoren lekuen deskribapen zehatza egiten du, zenbait ataletan antolatuta eta ilustratzeko argazkiak baliatuz. Horretaz gain, bi plano ditu, herri gunean zein inguruetan egin daitezkeen ibilbideak erakusteko.

(edo Argamasilla) markesaren jauregia eta Auzola edo Bidelepuko zubia.

Herriko gune historikoa eta haren eraikin zibilei, armari eta bestelako elementoei buruzko informazioa jasota dago «Agoizko kaleetan barna» izenekoan.

«Natura Turismoa» atalean, berriz, bisitariari zenbait ibilbide egiteko gonbitea egiten zaio: Irati Ibaiaren Ibilbidea, Induriagako nekropolira eramaten duena, zuhaitz bereziak ezagutzeko ibilbidea, Iratiren Bide Berdea eta Pirinioetako Galtzada Erromatarra.

«Jaiak eta Tradizioak» izenekoan da esku-orriko beste atal bat. Bertan aipamen berezia dute Txokolate Jotak eta kostradak, eta urtean zehar herrian ospatzen diren berri ematen da.

Esku-orriaren atzealdean herriaren inguruko ibilbideak erakusten dira bi planotan. Horretaz gain, ikustera joateko zenbait leku interesgarri ematen dira. Galtzada erromatarri eta Iratiren Bide Berdeari buruzko azalpen txiki bat eskaintzen da argitalpenaren atal horretan.

5.000 ale plazaratu dira, eta turismo bulegoetan eta beste leku interesgarrietan banatuko dira.

Fiestas y TRADICIONES

El calendario de celebraciones comienza con Santa Ageda, el 4 de febrero, cantando coplas a la santa acompañadas por el golpeo de bastones y palos.

Le sigue el Carnaval, que se celebra el martes anterior al "Miércoles de ceniza". Sus personajes principales son las mascaritas y los cascabobos.

El 15 de mayo se celebran las fiestas en honor a San Isidro, con la Salve de Eslava, una gran hoguera y la Jota del Chocolate, además del típico juego de la Carteta.

Las fiestas patronales tienen lugar el segundo domingo de agosto en honor a San Miguel y en las mismas no faltan la música, los bailes, los gigantes y cabezudos, y un largo desfile de actividades. El 29 de septiembre, día del patrón de Aiz, también se celebra la jornada con diversos actos, entre los que destaca la representación de la guerra y posterior firma de la paz entre agorrieros y beaumonteses por parte de un numeroso grupo de dantzaris.

La jota del chocolate

Una de las tradiciones más específicas de Aiz es la Jota del Chocolate, que se celebra la tarde del día de San Isidro. Cuatro mayordomos vestidos como personal de servicio de casa noble acuden a la plaza con bandejas con chocolate y azucarillos para los galeros. Estos mayordomos eligen a cuatro mozas e inician un duelo de resistencia con los galeros al son de la Jota de Artajona.

Txokolate jota

Agoizko tradizio berezietako bat da San Isidro eguneko arratsaldean ospatzen den Txokolate Jota. Lau maiordomo etxe aberatsko zerbitzari modura jantzia, platera agertzen dira, eskuztan errehilu bano daramate, txokolate eta azucarilloekin, galteriei emateko. Maiordomok lau neska aukeratzten dute, eta galteriekin norgehiagoka hasten dira. Artaxonako Jotaren erlitorra.

Jaiak eta TRADIZIOAK

Urteko lehen ospakizuna Santa Agataren bezpera da: otsailaren lehen ospatzen da, eta herriko neska-mutuek koplak abesten dizkiete makilak lurrean kolpatuta sartzen duen suntuaren erritorea. Ondoren, Inauteriak ospatzen dira, "Hauts-egunaren" bezperan (astearteak). Kasikabobak eta maskaritatik dira pertsonaia nagusiak.

Maiatzaren 15ean Sanisidriak dira. Iai horietan ez dira falta Eslabaren Salbea, sua eta Txokolate Jota, Karteta izeneko ohiko jokoz gain.

Festa nagusiak, berriz, abuztuaren bigarren igandean dira, San Migelen ohorea. Musika, dantza, erraldioak eta buruhandiak dira protagonista, hamaika aktibitate gehiagorekin batera. Irailaren 29an, San Mijel (Agoizko patroia) eguna ospatzen da. Festetako ekitaldien artean, dantzari ugari agarontar eta beaumondarren bake ituna ospatzeko eskaintzen duten ekitaldiak.

LA COSTRADA

En el terreno gastronómico, la costrada es una de las señas de identidad propias de Aiz. Recibe ese nombre por la superficie dorada y seca, la costra, que se consigue al hornearla. Es una variedad de pasta vasca, que combina una masa quebrada elaborada con jema y mantequilla con un interior cremoso. Se prepara en los hogares agoizcos principalmente para fiestas y celebraciones familiares.

KOSTRADA

Gastronomiari dagokionez, kostrada da Agoizko ezaugarrietako bat. Herrian egiten den pastaria da. Labean onretzatik gainera, horren harira duen ibara gurutzatu eta laboretan ematen dute. Euskal pastelaren aldaera bat da: urinaz eta ringoz egindako ore hauzka du azal, eta kremo beldu dago. Agoizko familietan jai eta ospakizunetarako bereziki egiten den plazer tipikoa da.

«Historia luzea» izeneko atalean herriko jatorriari buruzko zertzelada batzuk ematen dira: herriaren sorrera, armariarena eta agaramondar eta beaumondarren arteko bakearen sinatzea. Atal honetan ere El Irati S.A.-z eta Agoizko industrializazioaren jatorriaz mintzo da, eta enpresaren historia biltzen duen erakusketa udaletxean ikusgai egonen dela jakinarazten da.

«Artea eta Ondarea» izenekoak Agoizko hiru monumentu nagusi biltzen ditu: Agoizko San Migel eliza (erretaula eta bataiarria), Santacara

MUCHA HISTORIA

El origen de la villa de Aiz se remonta a la época de la romanización, siglos I y IV. Objetivo de Abd al-Rahman III, la villa fue destruida en el año 924 por las tropas del califa de Córdoba. Fue reconstruida y en el siglo XI estaba a cargo del conde de Eno.

En 1424 se segregó del valle de Lónguida. Años más tarde, en 1479, la regente del Reino de Navarra Magdalena, le otorgó la categoría de "Buena Villa" en recuerdo de la paz firmada por agorrieros y beaumonteses en la ermita de San Román, un intento de poner fin a una guerra civil que duraba más de treinta años. La imagen de las espadas que los líderes de ambos bandos clavaron en el suelo en señal de paz, con la Corona mediando entre ellos, pasó a ser el escudo de la localidad.

HISTORIA LUZEA

Agoitz erromatarren garaian sortu zen, I.-IV. mendeen bitartean hain zuzen ere. Abd al-Rahman III. Córdoba bako kalifikak herriaren zati handi bat suntsitu zuen 924. urtean. Geroago berreraiki zen, agorri arabera, XI. mendean, Erroko kondearren menpe zegoen.

1424. urtean Longuida ibarretik banandu zen, eta 1479. urtean Magdalena Nafarroako Erresumaren erregeordeak "Hiri Ona" izendatu zuen, San Roman ermitan agarontar eta beaumondarren arteko gudaren bake ituna sinatu zenaren oroigarri. Auzua, bi alderetako buruzagiek lurrean hitzatu zituzten espatak, Ezpata horien irudia, bilartekari aritu zen komarenekin batera, bilakatu ziren herriko armaria.

A comienzos del siglo XX, la industrialización se asentó en Aiz a través del emporio de El Irati S.A., fundado por el askoizano Domingo Elizondo. Cerca de la villa levantó una gran factoría integrada por una la Ibérica. Llegó a ser la mayor fábrica de la época de Navarra y una de las primeras de todo el estado.

XX. mendearen hasieran industrializazioa bertakatu zen. El Irati S.A. enpresari esker, Domingo Elizondo nekazak bultzatuz, hiraren ondoan lantegi handi bat altxatu zen: zentralgia, kimika industria-gune modernoa eta ibarier penintsulan martxan jarri zen lehenengo tren elektrikoa. Bere garaian Nafarroako enpresarik handiena izan zen eta estatuko garrantzitsuenetako bat.

EXPOSICIÓN EL IRATI S.A.

Ubicada en el Ayuntamiento, se trata de una magnífica maqueta que reproduce todo el complejo fabril de la empresa, conocido como el barrio del Aserradero. Junto a varios paneles y fotografías, conforma una exposición permanente. Puede visitarse previa cita en el teléfono 637 448 107.

EL IRATI S.A.-REN ERAKUSKETA

Udaletxean dago ikusgai. Bertan zentralgia ditzen ziloen auzoan enpresak zuen industria multoan irudikatzen duen maketa handia dago. Datu, honetan: 637 448 107.

Inguruneke Mendizaintza zerbitzuko egoitza inauguratu da

Nasuvinsak eraikin berritzaile bat egokitu du Agoitzen Nafarroako Gobernuko Basozainen egoitza berria izanen dena. Leku berrian zerbitzua emanen zaie eskualdea osatzen duten 14 udalerriei.

Leachek exekutatu du, eta elkarte publikoak osorik (egitura eta itxutura guztiak) egurrez egin duen lehen eraikina da. Hirigintza eta etxebizitza elkarte publikoak eraikuntza jasangarrirako berri-tzaile diren hiru faktore garrantzitsu biltzen ditu.

Instalazioen inaugurazio ekitaldian, honako hauek egon ziren, besteak beste: Isabel Elizalde Nafarroako Gobernuko Landa Garapen, Ingurune eta Toki Administrazio kontseilaria; Unai Lako, Agoizko alkatea; Nasuvinsako kudeatzailea, José Mª Aierdi; eskualdeko zenbait alkate eta ordezkari eta Cederna-Garalur elkarteko teknikaria. Egoitza Solanorenak izandako habearteetan (Agoizko industrialdea) egokitu da. Egoitza berria Nasuvinsak sustatu eta Construcciones

Zuhaitzaren Eguneke 8. Edizioa ospatu da

Pasa den martxoaren 16an (martxoaren 21era, Basoen Nazioarteko Eguna, gehien hurbiltzen zen larunbata zelako) zortzigarren "Zuhaitzaren Eguna" ospatu zen Agoitzen. Udalak antolatutako eta auzolanegandako ekimen honen bidez, agerian utzi nahi da zein garrantzitsua den hiri gunean zuhaitzak landatzea, herritarren kalitatea hobetzeko, eta, halaber, klima aldaketa galarazteko.

emanen duen leku atsegina sortu ere, beraz, gauzatu da ekimena. Herri gunetik at, lur komunaletan hain zuzen ere, birlandatu ziren arte batzuk, udalaren asmoa baita, ondarea babestu eta berreskuratzea, udal beste arloetan egiten ohi den moduan. Katastroko lurzatiaren jabetza aztertu eta, horren ondorioz, udalak herri lurretako sei hektarea berreskuratu ditu. Hemendik aurrera herritar guztien probetxamendurako egonen dira.

Berriz ere Beraxitoko parkea aukeratu zen landareak jartzeko. Berrogei zuhaitz baino gehiago jarri dira orain arte antolatutako edizioetan. Udan itzala eta neguan babes

Aurten landare mota hauek landatu dira: astigarrak, lizarrak, gerrezondoak eta basaran-ondoak. Zuhaitz espezie horiek guztiak hemengoak dira, eta, hortaz, ezin hobe egokitzen dira, tokiko faunarentzat aproposak diren haziak eta fruituak emateaz gainera. Irati HHS Mankomunitateak emandako konpostea erabili zen landatze lanetan. Ezaguna den bezala, Agoizko familia batzuek hondar organikoak eramaten dituzte herrian barna jarrita dauden konpostea egiteko guneetara. Haren laguntzarekin

Agoizko Udalak klimaz eta energiaz arduratzen da

Agoizko Udalak pasa den martxoaren 7an egindako osoko bilkuran erabaki zuen Klima eta Energiari buruzko Alkateen Ituna izenpetzea.

Europako instituzioek bultzaturiko ekimena da, eta haren bidez toki entitateek negutegi efektua duten lurrinak gutxitzeko helburuarekiko erantzule egiten dira eta klima aldaketa eta energia txirotasuna gutxitzeko ikuspuntu komunitik lan egiteko konpromisoa hartzen dute.

Engainamendua honetan datza: 2030. urterako udalerriko CO2 jarioak gutxitzea (eta, ziurrenik, negutegi efektua duten beste lurrinak ere), energia eraginkortasuna hobetzen eta energia berriztagarrien alde eginez. Bigarrenik, ondorio txarrak gainditzeko ahalmena handitzea, klima aldaketari egokitzeko neurriak hartuz.

Lan planak honako lan hauek egiteko beharra jasotzen du: erreferentziarako jarioen inbentarioa egitea eta aldaketa klimatikoak erakarritako arrisku eta ga-bezien ebaluazioa egitea. Horretaz gain, Klimaren eta Energia Jasangarriaren Ekintza Plan bat prestatu behar da, Udalak erabakia hartzen duen egunetik hasi

eta bi urteko epean. Azkenik, egoera txostena egin behar da, bi urtean behin horren ebaluazio, jarraipen eta kontralerako.

Metodologia garatzeko, Agoizko Udalak Nafarroako Gobernuaren laguntza izanen du, LIFE NADAPTA deitutako proiektuaren markoan, eta metodologia eta euskarri teknikoak eskainiko dira. Udal arduradunek lan taldea osatuko dute, Lursarea-Lurralde eta Jasangarritasunaren Nafarroako Agentzia eta NELS sarearen laguntza izanen duena. Helburua klimarekin eta energiarekin lotutako praktika egokia, ezagutzeko eta baliabideak partekatzea izanen da.

Agoizko Udalak adierazitako erronkan laguntzeko eta helburu horiek erdiesteko, parte hartzeko gonbitea luzatzen die herritarrei.

Inauteriek Agoizko kaleak “mozorrotu” zituen

Martxoaren 2an, larunbata, ospatu zuen Agoizko inauterietako lehen eguna. Jardunaldia hasi zen herrian barna egiten ohi den

“puskabilatzarekin” (arrautza eta txistorren bilketa). Herriko inauterietako pertsonaiek, maskaritek eta kaskakoboek, parte hartu

zuten, Agoizko Txitulari Taldeak lagunduta, kalejira koloretsua egin zutenak.

Arratsaldean, Merkaturko plazan, txokolatea banatu zitzaizen herriko haurrei. Ondoren, «Kaskabobo eta Maskariten kalea» ireki zen, publikoak adi-adi zegoela. Ondoko kalejiran parte hartu zuten, besteak beste, txistulariek, trikitalariek, gaitariek, joaldunek eta Agoizko Burrunbak.

Inauterietako astearte goizez, haurren kalejira izan zen. Arratsaldean, berriz, txistorra pintxoak banatu ziren. Eguna amaitzeko, herri afaria egin zen Angiluerreka elkartean.

UMAFYk hogeigarren urteurrena ospatu zuen

Adinekoentzako Francisco Yndurain Unibertsitateak -UMAFY- ospakizunetan dago. Aurten entitatearen hogeigarren urteurrena ospatzeko eguna antolatu zuen. Egunean Agoitz, Lizarra eta Iruñeko ikasleak eta irakasle boluntarioak elkartu ziren. 2019. urte honetan zehar aktibitate gehiago programatuta daude.

Jardunaldia Agoitzen ospatu zen, eta adierazitako moduan, sortu zenetik orain arte zentrotik pasatuko ikasle eta irakasleak elkar-tzeko balio izan zuen.

Goizean, jardunaldiari hasiera emateko, argazki erakusketa bat inauratu zen Kultur Etxean. Agoizko ikasleek prestaturikoa, UMAFYk

bete dituen 20 urteetan eginiko ibilbidea erakusten du. Eguneko egitaraua Bilaketa musika eta ahots taldeen emanaldiarekin burutu zen: Mariano García Bandarena (aurten 20 urte betetzen ditu ere) eta Ahots eta Instrumentu Taldearena, haien zuzendarien, David Martínez eta Marisa Burguete, batutaren pean.

Azkenik, familia osoa elkartu zuen bazkari handia egin zen; izan ere, UMAFY familia handia da, eta ikasketatik baino haratagokoa da. «Familia handia gara, bi alde dituen: batetik, ikasketen arloa eta, bestetik, belaunaldien aniztasun handiko ikasle eta irakasle boluntarioen dedikazio irmoa eta serioa», adierazi zuen Juan Pérez ikasleen ordezkariak.

Kultur balantzea

Emakumearen Egunen kariatara antolatutako ekitaldiez gain, martxoako agenda aktibitate gehiagorekin osatu zen.

Hilaren bukaeran inauguratu zen Jabier Villarrealen «Beltz» erakusketa bitxia. Bi alde oso desberdin zituen: Erromari buruzko lan sorta, mapa “mental” eta “sentsual” deitutakoekin osaturikoa; eta, bestalde, teknologia berriekin (laserra eta scanerra) eginiko beste lan batzuk.

Aritz Ugaldek piano kontzertu bikaina eskaini zuen Kultur Etxeko entzutegian. Maite Garriz abeslariaren laguntza izan zuen bi piezatan.

Entzutegia gainezka egon zen.

Zineak ere lekua izan zuen hileko programazioan. Laburmetraia hoberenaren Goya saria jaso zuen «592 Metroz Goiti» laburmetraia proiektatu zen. Lakabeko Maddi Barber zuzendariarena, presente zegoen ondoren egindako elkar-keta eta eztabaida uanean.

Korrikaren motorra berotzen hasteko, Aiko taldearen «Garaiki-deak» musika eta dantza ikuskitzuna antolatu zen.

Hilari bukaera emateko, «Jai Herrikoak». Mitologia, antzerkia,

erraldoiak eta dantza uztartzen duen ikuskitzuna da. 80 pertsona baino gehiagok parte hartzen dute: Muthiko Alaiak taldearen Fanfarrea eta Dantzariak, Txantreako Gaitariak eta Erraldoia eta Buruhandien Konpartsa.

Bukatzeko, Kulturgunea bildu zen hurrengo jaietako programak, hots, sanisidroetakoak eta abuztukoetakoak, prestatzeko. Izan ere, beharrezkoa izaten da denborarekin programazioa ixtea eta berrikuntzak aurrikustea. Gunearen maiztzean bilduko da berriz, sanisidroak baloratzeaz gain, abuztuko jaietako ekitaldi guztiak zehaztu eta ixteko.

